

De consolatione theologie

Liber de consolatione theologie Incipit feliciter.

Quæcumque scripta sunt: ait magno ille discipulus theologie Paulus ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Conuenerunt aliquando super hoc verbo volucer: cursor leuis explicans vias suas. Et monicus in religione degens. Qui ut vidit quod volucer sibi

notissimus ad se venit de longinquo. multa quidem super multis. sed multa plus plurima super aduena quodam germano suo conquirere disposuit. Cuius inquisitionem et alterius responsionem. sequens dialogus explicabit: et hoc per quadriduum sub tetragono considerationum. Que licet ad inuicem comunicent. erit tamen appropriatus prima de consolatione theologie per spem in contemplatione diuini iudicii. Secunda per scripturam in reuelatione regiminis mundi. Tertia per patientiam in zeli moderacione. Quarta per doctrinam in conscientie serenacione. Deus autem patientie et consolationis consolet nos in omnibus tribulatione nostra. et det sermonem rectum in ore duorum. Quorum volucer sic incipit.

Primum metrum primi libri Elegiacum

In quo defletur miseria civilis dissensionis. Concordat in genere carminis primo metro Boetii de consolatione philosophie.

Carmina

Sepe peregrinas volucer transmissus in oras
Regrediens: patrie menia iam video
Dulcis aue natalis humus: tu francia felix
Inclita parisiis/nobile palladium.
Deu quid id est: seuo bellonam cerno tumultu
Civilis furere/sanguine cuncta replet.
Spiritus in medium missus vertiginis errat/
Obtruncant gladijs mutuo se proprijs:
Carceribus trudent alios: aut flumine mergunt.
Membraq; torturis plurima dilaniant.
Pars queuis dici pietas vult/publica curans
Commoda: que patrie viscera rumpit ouans.
Iusticie vultus atrox mentitur erinis.
Rex iuuo te clamans regia sceptrum rapit.
Exuperant syllam/cathilinam crimine vincunt.
Vim pro virtute bellicus horroz habet.
Non pater a natis tutus. fratremq; perire
Vult frater. soceri mors venit a genero.
Clerum/miliciam/ciues/sine lege reclusos
Carcere/plebs rabida sicut oues iugulat.
Nullus adest nostre respectus religionis
Jura sepulture denegat impietas.
Quisquis opes vel diuitias famatur habere/
Obijcitur titulus prodicionis ei.
Eligit hic partem neutram defendere partis/
Dox vtriusq; patet innocuus iugulo.
Nec satis est alijs vni se tradere parti/

Libri Primus

Ni se flagitijs conscelerent paribus.
Quid q̄ te patriam pulchram violare vocatur
Extera gens: hostis te lacerando rapit.
Nulla fides pietasq; manet/confunditur omne
Fas q; nefas/regnat horrida tefiphone.
Extremos nonne fuerat iocundius indos/
Aut glaciale solum me penetrasse prius.
Aduena tu felix alia te parte receptans/
Namq; parent oculis non mala tanta tuis.
Verum monachus hic degit/sua claustra subibo/
Ac de fratre suo fecero verba sibi.

Prosa prima libri primi

Monicus

Est ne volucer quē video? Et certe is est. Dic precor o volucer vnde venis: que noua fers? qualis ad me te modo fors attulit? Volucer. Scito monice. quoniā in cōstātiensi cōcilio generali. cum germano tuo conuersatus vsq; ad finalem summi pōtificis egressum: tandē diuerticula q̄rens eruii cum eodem. qui iuxta cognomē suum peregrinus effici maluit in terra aliena/ q̄ ad suos huc regredi. Monicus. Satis est o volucer. si certum me face re potueris. quid agit dilectus anime mee quid amor cordis mei. Nonne dolet velut erulem se fieri in ignota z longinqua regiōe/ vbi lignā quā nō nouerat audit? Nonne subtristis est/ se poni sub modio vel in obscuris sicut mortuos seculi. qui lucere super candelabrum fuerat institu tus? Volucer. Nihil proorsus o monice/ tempoꝝ tempestate pensata/ proq; diuturna animi preparatōne qua sibi p uiderat omnia que occurrissent equanimi ter toleranda. Gaudet potius in domino magnificans eum. z exultat spiritus eius in deo salutari suo. deputans se adiutum meritis z precibus aliorum. Itaq; de se securus. z in se domino miserāte trāquil lus. deslet miseriam patrie proprie. indi gnissimāq; sortem. Cuius tamē calami ratis media pars nō est sibi nūciata. quā oculis proprijs horrens intueor. Quine tiam sup conculcatōe veritatis z iusticie plorans ingemiscit. Miserabilem deni q; ciuitatis celeberrime desolatōem tan

q̄ hieremias ruinas hierusalem lamēta tur. Monicus. Quia ratiōe fieri po test o volucer. q̄ exul a patria/ a parentib; a propinquis a notis z amicis nō angu stictur in corde/ nō in animo turbetur? Volucer. Monice. nihil difficile est volenti. Deministi puto vt aduena no ster semper in medijs etiam turbis z vrbi bus/ solitudinem sibi quesiuit z dilexit. Solitudinem loquor que est a curis fo rinsecis/ z hominū calumnijs vacatio. p bans illud sapiētis. qui minoratur actu percipiet sapientiam. Monicus. Scio volucer z expertus testor. Volu cer. Ecce autē nunc elongauit fugiens z mansit in solitudine/ expectans eū qui saluū se fecit a pusillanimitate spiritus et tempestate. quoniā vidit iniquitatē z cō tradictōez in ciuitate. Quolauit sicut pas ser: erepra de laqueo venantium. Undi q; nimirū sibi parabatur insidiarum ten dicule. Enatauit vt potuit/ a naufragio reipublice. p̄stolans si forte postmodum sit spes. Nihil tandem se videns aduer sus currētem furoris impetum nitendo proficere/ desilijt alioꝝsum a curru publi ci regiminis/ cedens raptui preualentis nequicie z malicie/ quam ad presens nō vincit sapientia. Monicus. Vin cet tādē aliquādo. crede mihi. volucer. Magna quippe z fortis est veritas z su per omnia vincit ac preualet. Volucer. Veritas o monice quando vincet ne scio. hoc vnum p̄rijs oculis inspicio iux ta vocem ysaię/ q̄ conuersum est retroz sum iudicium/ z iusticia lōge sterit/ quia corrui in platea veritas/ et equitas non potuit ingredi. quoniā facta est veritas

De consolatione theologie

in obliuione / et qui recessit a malo prede
patuit. Quo contra videre est falsitate: no
qualemcuq; sed hereticam prauitate in
via mandatoru dei / que pambulat vicos
et plateas / erecta ceruice / insultans catho
lice veritati cum defensoribus suis. prote
rit eos pedibus sordidissimis. Ac de ip
sis tanq; domina victoriosissima trium
phare gloriatur.

Monicus

Prob dei atq; hoim fidem. dic
oro volucerynde talis euerfio:
Nonne sancta generalis syno
dus. que pro veritatis tuitone
principaliter instituta fuerat / se cultricē
huiusmodi veritatis exhibuit atq; prote
ctricem. Verum hanc inter. m querelam
omissam volo quonia cupit anim? ex te
cognoscere quib? exercitijs se refouet fra
ter / que torpere nequaq; puauerim iner
ti ocio: quib? insuper armis spūalibus
aduersus iniquos fortune seuiētis im
petus congregi solitus est / ne tristitia se
culi que morte opatur ipsum vel deiciat
vel absorbeat. **V**olucer. **D**e veraz so
lida pegrini consolatione tecum sermonē
habiturus. significo in primis q; eam ac
cipit doctrine theologia / que comitem se
dedit pegrinationi sue. **A**b infantia enim
sacras litteras nouit / neq; furoz hostilis
neq; terroz puertere potuit: quin psequer
etur iter suum / de qua sapiens. Attingit
ergo / ait a fine vsq; ad finem fortiter / et di
sponit omnia suauiter. **D**anc amaui et exq
siui eam a iuuetute mea / et quesui spon
sam mihi eam assumere / et amator factus
sum for me illius. **S**eqtur cōsolatio in
trans in domū meam condescam cum il
la. **N**on enī habet amaritudinē conuer
satio illius. **N**ec tedium cōuictus illius
sed leticiam et gaudium. **I**n cuius pre
conium ita liber metro pangere.

Secūdū metrū pri mi libri dactilicū

alemanū tetrametrū hypercatalecticū
In quo ponit laus theologie in hoc q
est efficac; solari et currit cum secūdo me
tro **B**oetiū **D**eu quā percipiti.

Hic theologus pulcra sophis
Cui vult a puero se dare spōsam:
Que castū tenero stringit amore.
Eius se vocitans iure sorozem.

Casus se sociam prebet in omnes
Ac vite releuat tedia meste.

Solatur resonans cantica syon
Securoq; regit limite gressus.

Spes et vera fides concomitatur /
Et diuinus amor: quadraq; virtus

Prudens sobriaq; fortis et equa /
Donorūq; cohortis iuncta beatis.

Ad te si tribulans fors ruit vlla.
Duris increpitans torua flagellis!

Perstes. impanido suscipere vultu
Nam sic viuatur / est par in amaro.

Nam si flammigeris intonat ether
Fractus fulminibus / totus et orbis

In se dissiliat / si caro cedit
Dens esto stabilis / sede retenta.

Nec tu quesieris herculis arma /
Nec grandes validis viribus artus /

Plus horrenda satis / q; superarit.
Hac iutrice potes perdere monstra.

In fandas erebi carmine pestes
Vicit quādo lyram temperat orpheus /

Sollescunt lapides / flumina sydunt
Sed se nō superat victus amore.

At vero citbara dum modulatur
Pastor postea rex carminis odas /

Duas aprat phronesis / ocyus exit
Nequam spiritus a rege saule

Ergo nemo satis theologie
Laudes extulerit / tanta patrantis.

Dua cure fugiunt / mens hilarescit /
Que virtute sua monstra trucidat.

Cuius vi rapitur aduena / degens
Tertis / ad nitidum scandere celum.

Excellsa residens cernit ab aree.
Fortunam merito rectus vtrancq;

**Secūda prosa pri
mi libri sequitur.**

Monicus

Vere quidem laudaueris theologia
volucer. Sed in consolatione reci
pienda contra fortuitos casus con
tra vanam mundi felicitatem. **C**ur non
suffecerit celebris ille dyalogus philoso
phie cum **B**oetio. qui prozsus eleganti sti
lo / breui / et splendido compositus est. sen

tentias grauissimas atq; verissimas in se tenens: **V**olucet. **N**oli mirari monice. si theologia philosophie proficitur/ quonia sicut naturam gratia/ sicut ancillam domina et discipula magistra/ sicut tempus eternitas/ sicut ratiocinationem intelligentia sicut visibilia ea que non videntur. sic theologia philosophiam exuperat/ quam non abiicit sed in obsequium sumit. **E**st autem lex diuinitatis et ordo. vt suprema inferiorum iungantur ad superiorum infima/ more concatenationis/ veluti plato loquebat/ que in corporalibus argentea in spiritualibus aurea vocabatur **E**t plane hanc in scala iacob graduum figuratiorem accipimus. **P**ropterea sub compendio procedentes inducimus theologiam inchoatam verbu ab illo supremo/ quo philosophia consolatiorem suam apud boetium terminauit. **I**ta enim recto breuiatoque ordine procedet theologia/ sursum machina sue deductiois erigens. si philosophie sibi fundamenta substrauerit. **Q**uale vero sit illud quod postremu philosophia posuerit/ puto meministi. **M**agna enim vobis est inquit si dissimulare non vultis/ necessitas indicata probitatis. cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis. **M**onitus. **D**emini volucet/ et quali principio et ordiens/ quali preterea medio progrediens hucusque processerit retineo. nimirum qui studio libri illius ab adolescentia vebementer incubuerim:

Volucet

Congratulor eruditioni tue **S**i quidem ab hac sententia qua philosophia definit/ theologia suam cum peregrino consolationem inicit/ qualis sententia formaliter in augustini soliloquio posita est. **E**t certe paulus dum ad hebreos scriberet/ collaudaturus virtutes fidei/ proposuit symbolum nature/ quod hominibus pro omnitem pore necessarium fuit. **C**redere enim oportet accedentem ad deum/ quia est et inquirentibus se remunerator sit. **A**t vero deus ipse qualis iudex existeret/ qualem insuper remunerationem daret querentibus se/ non potuit philosophia neque discipuli sui du-

ctu rationis inuenire. **D**eficiebat enim volentibus ad altiora conscendere scala creaturarum. per quam sempiterna dei virtus atque diuinitas licet possit attingi/ non tamen vsquequaque. vt cognoscerent quales quantas ve penas reprobis deum cõtemnentibus/ qualia porro premia se inquirentibus/ iustus iudex tribueret. **Q**uod faceret si vel philosophi vel poete tentauerunt/ euauerunt in cogitationibus suis. et vix aliud quam errores fabulosos sibi que dissidentes fingere potuerunt. **R**ectam denique mandatorum dei viam nescierunt qua pergitur ad vitam/ que est status omnium bonorum aggregatiõne perfectus. quem hic assequi neminem posse philosophia demonstrat experimentalit ratione. **S**ed vel virtutes vel actus formales quibus attingatur iste status obiectiue quidem. in deo intuitiue cognito philosophia tradere non valuit. **D**iseratus autem de super humanos errores deus/ eas veritates necessarias et salubres ad quas euehere non poterat philosophia nec tentare debuerat/ theologia supernaturaliter infusa/ sicut et humanus super naturalis est finis/ reuelauit et addidit. **I**nter quas/ non irrationabiliter theologia super istam quod deus inquirentibus se remunerator sit. quia videlicet iustus iudex est cuncta cernens. collocat et adiicit modum iudicij a christo tradidi. **I**bunt hi non dubium quin mali/ in supplicium eternum. **I**usti autem in vitam eternam. **N**ec enim est alia veritas efficacius generatiua timoris domini quam ista/ claudens in se horrendissimum illud damnationis tonitruum. **I**te maledicti in ignem eternum. **A**unquid non horrendum valde periculi a facie dei summi boni? **S**ed ad horroris cumulum inexcogitabilem/ additur maledictio trudens in ignem/ non qualecumque/ sed eternum. **E**t hoc cum dyabolo et angelis eius. vbi ascendet fumus tormentorum in stagno ignis ardentis et sulphuris/ vsque in secula seculorum. vbi vermis eorum non morietur/ et ignis eorum non extinguetur. **E**t erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. **A**d hunc auditum si fides admitta est/ timorem domini quis non sibi suscepit? **E**st autem timor domini inicitium sapientie. et ab ipso concipimus spiritum salutis. **E**t per eum declinat omnis a malo. illuianf corda/ et in oblectatione

De cōsolatiōe theologie

S venit misericordia. **Monicus.** Quara-
ratōne fieri potest o volucer/ q per timo-
rem z talem timorem veniat quēvis ob-
lectatio? Timor enim penam habet/ quē
pfecta charitas foras mittit. Qualis am-
plius esse cōsolatio potest hūti p oculis
assidue stagnum ignis ardētis z sulphu-
ris. in quod ne corruat/ formidare habet
momento quolibet? Nec vnq̄ dum viuūt
ab hoc pauore securus est? Nescit enī homo
finem suum neq̄ si amore vel odio dignus
sit. **Volucer.** Recte censes monice
si theologia fidelis nequaq̄ ad vltiora
per timorē istum pueheret/ si nō ad spem
que non confundit/ effugere compelleret
Si non deniq̄ ad deum totius consola-
tionis/ per dilectiōem amplectēdum sibi
q̄ adherendū. velut in locum refugij. mi-
rabiliter induceret. **Monicus.** Vel-
lem audire quo pacto fieri habet hec in-
ductio vere mirabilis de timore in spem
z amorem? Neq̄ enim eadem sede cordis
simul habitare posse vident timor z spes
licet legam prophete iustionem regibus
terre vt seruiant dño in timore z exultent
cum tremore. Et per sapiētem. Qui time-
tis dominū sperate in illum. z iterum p
pheta. Beneplacitum est domino sup ti-
mentes eum z in eis qui sperant sup mise-
ricordia eius. z alibi sine numero spes ti-
mori coniūgitur. **Volucer.** Atten-
dendus est o monice/ solerter ordo iudici-
orum supmi iudicis dei. qualem philoso-
phia non attingit. Unde theologia ve-
lut humano more loquens triplicem deo
curiam/ triplicemq̄ thronum deputat.
Residet in prima curia et throno in-
dulgens gratia. Residet in altera curia et
throno corrigens misericordia. Residet
in tertia curia z throno damnās iusticia
de q̄ per apostolū. Horrendū est incidere
in manus dei viuētis. Tradiderat ho-
mines omnes in hanc mortis damnatiōez
preuaricator adam. nec erat qui de manu
hac iudicātis dei posset eruere/ si non su-
pra nature vires z merita/ cōstituisset no-
bis iustus iudex deus/ per sacramentum
reconciliatiōis vni geniti filij sui dei/ cu-
riam primāz alteram in quibus gratiam
z misericordiā iudices collocavit/ in thro-
nizans quando factus est nobis/ a deo sa-
pientia z iusticia/ sanctificatio et redem-
ptio. Quādo preterea datum est homini

bus damnatis in curia iusticie eam qua-
si grauaminis illatrice posse decliare ap-
pellando ad supiores curias gratie z mi-
sericordie/ quoniam superaltat misericor-
dia iudicium. fitq̄ vt vbi abundauit deli-
ctum supabundet gratia/ quod philoso-
phia nō cognouit. **Monicus.** Inci-
pio volucer grauioribus q̄ antea scrupu-
lis vgeri/ vt omittam questiōes in terim
multiplices/ et tuis habentes dictis ortū
de fide philosophorū z aliorum quo pa-
cto saluari sint aliqui sub nature sola lege
Tradit itaq̄ philosophia vir pscrutabi-
lem diuine prouidentie viuacitatem. pre-
sertim dum ad eam confertur humani li-
bertas arbitrij/ cum certa precognitione
futurorum. Sed ecce sup addit theologia
difficultatem in immēsum minus inue-
stigabilem/ neq̄ comprehēibilem. dum
quosdam ex hominib⁹ recipit iudicādos
in curia gratie vel misericordie/ et ne bea-
titudinis picipes facit. Alios vero mul-
to plures damnat in eternū sua iusticie se-
ueritas/ dicente eo. Multi vocati/ pauci
vero electi. Mirum autē si quis in hac re
cogitāone constitutus nō perturbetur z
totus horrore tabescat/ qualiter abscon-
dita non est consolatio ab oculis suis/ iu-
ra scripture verbum) dum ita deus inter
fratres diuidit. **Volucer.** Fatendum
est in primis. Monice/ q̄ hec cōsideratio
iudiciorum dei qui terribilis est in con-
silijs super filios hominū/ si cum super-
ba curiositate recensetur/ p̄cipitat in il-
lam sapientis damnatiōem. Qui scruta-
tor est maiestatis/ opprimit a gloria/ exter-
minat omnē bone consolatiōis virtutem
deniq̄ in reprobam de deo desperatiōem/
z in odiosas rabidas z insanas blasphe-
mias demergit z absorbet. hoc in viato-
ribus aliquibus hoc in damnatis omi-
bus opatur. **At vero consideratio ta-**
lis si cum debita humilitate z reuerentia
fidelis z p̄ cordis assumatur. Si cum ca-
ptiuatiōe omnis intellectus in obsequiū
fidei reuoluat. nullam existimat peregri-
nus noster potiozem vel efficaciozem ad
consecutiōem legitime consolatiōis viā/
diuinitus largiri. Nonne senserat hoc p
pheta dum suspirans ait? Demor sui iu-
dicioz tuoz a seculo domine/ z cōsolat⁹
sum. Quā cōsolat⁹ nescio si vehemētius
exp̄ssit alio loco is q̄ dixit. Et extrahet. l.

extra se salierunt filie inde propter iudicia tua domine. **D**onicus **O**bservandum ne est obsecro volucer? ne minus sobria fortassis et insolens sit huius doctrine traditio. quoniam stultorum infinitus est numerus/carnalium et arrogantium/qui non capiunt que dei sunt. et si non dixeris ea que versantur in corde suo et que suo ingenio penetrare se gloriari possint. **V**olucer. **C**orrigit et repellit tuam hanc hesitationem conscius arcanorum divinatorum apostolus. qui satagens contentiorem gentiliuromanorum et iudeorum qui susceperat fidem compescere/collocavit totius disputationis sue velut centrum et cardinem superemum considerationem divine predestinationis et prescientie ab illo loco. Scimus autem quoniam diligenter deum. omnia cooperantur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos presciuit et predestinavit. etc. Usque dum exclamat. **D**altilitudo divitiarum sapientie et scientie dei/que incomprehensibilia sunt iudicia eius et inuestigabiles vie eius. Quis enim cognovit sensum domini? Aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit ei et retribuerit illi? Illic inserit quod non volentis neque currentis sed miserantis dei est. et cuius vult miseret. et quem vult indurat. Et quod non ex opibus. sed ex vocante dictum est **J**acob dilexi. esau autem odio habui. **A**postolus igitur doctor gentium in fide et veritate/inter quas erant insipientes multe carnales et superbe. si premissam eis considerationem pro sua edificatione non timuit exponere. quatinus eas et iudeos mutuo reduceret ad legitimam pacis et caritatis formam. Quo pacto veredum erit inter christianos. presertim eos qui de sua salute solliciti sunt consideratione ista utique apud eum/talem de sua salute consolationem suorumque similium operata est. ut assereret **C**ertus super enim quod neque mors. neque vita. neque angeli. neque principatus. neque virtutes. neque instantia. neque futura. neque fortitudo. neque altitudo. neque profundus. neque creatura alia poterit nos separare a caritate dei que est in christo iesu domino nostro. **P**oterit autem certitudo talis accipi de certitudine revelationis divine si **P**aulus de se solo loqueretur. Sed dum connumeravit alios electos. dei convenientius intelligitur hoc esse dictum de certitudine spei. que tra-

quillitas quantum sit operativa. satis admodum propheta regius exposuit. quod dum gloriabundus in domino dixisset. **I**n pace in id ipsum dormiam et requiescam. **S**ubintulit pro causa spem/dicens Quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me. **D**onicus. **S**cire velim o volucer quo studio vel industria devenit advena noster ut in hac pace in id ipsum frueret? **V**olucer. **A**ccipito verba mea sobrie. **N**eque enim dicere presumo. nisi quod aspirat et aspirare suadet ad illam pacem in id ipsum cum propheta dicente. **C**oncupivit anima mea desiderare iustificationes tuas/in omni tempore si forte aliquando desiderium sui et similitum pauperum exaudiat dominus. et preparationem cordis eorum audiat auris sua. **S**cit enim quoniam nemo repente fit summus. scit quoniam munus hoc gratie magis est quam industrie. **N**ihilominus doctorum devotorum scripta relegens theologia ductrice/suis uti conatur industrijs/ne sibi met deesse putetur. deumque tentare videat. **E**nititur experimento cognoscere que sit illa pacis consolatio qua sobrie inebriat? exclamat psalmista. **Q**uam magna multitudo dulcedinis tue domine quam abscondisti timoribus te. **S**ignanter ait abscondisti quia nec ab habete tradi nec ab eo qui non habet capi potest. **E**st quippe nomen novum in calculo candido scriptum. quod nemo scit nisi qui accipit

Tertium metrum

primi libri glyconici coriambici. et proportionat secto primi de consolatione philosophie. **C**um phebi radijs.

Agnus crede nimis bonum
Intus quo valeas frui.
Extra non liceat loqui.

Certe nescit homo vetus
Intro quid sapiat novus
Hoc est manna reconditum.
Sensus quod capit intimus.
Queris qualis ei sapor?
Aurem verbaque quid paras?
Susta post videas licet.

Degens frater agro senex
Querit gaudia/que domi
Frater iunior accipit.
Lecus mel ionathas prius
Sustat/protinus hinc videt.

De cōsolatiōe thēologie

Del nobis sapidū deus:
Quo fastidia tollere
Dundi noxia fas tibi.

Tertia prosa primi

Monicus.

O miseris interim volucer verbum sup istis affectus deuoti sentimētis/in quibus stat sapientia: que in mysterio abscondita est. **Hec** est theologia mystica/de q̄ tractatus fratris apud me seruo/ quosdā latino/ quosdā vulgari scriptos stilo. **Sed** sup his altera fortassis die sermo fiet: **Perge** vero prosequi de spe: respondens ad pauculas interrogatiōes meas/ qui se cretorum aduene nostri cōscius es. **Recogitat** ne supremū iudicem deū/ homines ex massa peccatrice: p̄destinasse quidem hos ab eterno sempit̄ne beatitudinis fore participes/ alios vero p̄scitosz reprobatos ad supplicium perpetuū? **Volucer** **Recogitat** monice/ et id sane frequenter. **Monicus** **Accusat** ne diuersum huiusmodi iudiciū dei: tanq̄ preterea sit in eo seua quedā crudelitas/ indigna bonitate sua summa? **Volucer** **Absit** monice talis aduersus deū. blasphemia/ neq̄ enim p̄sonā accepisse/ neq̄ iniurias fecisse dici potest q̄ nulli debitor est. **Dō** notauit apostolus dicens. **O** homo / tu quis es qui respondeas deo: nunquid dicit figmentū ei qui se finxit. quid me fecisti sic? **An** non habet potestatem figul⁹ lut⁹ ex eadem massa facere. aliud quidē vas in honore. aliud vero in cōtumeliam? **Talis** ap̄d homines similitudo plurima reperitur. nedū super rebus vita carentibz/ sed animatis / quibz vtūtur pro arbitrio suo alijs ad mortē. alijs ad cōseruatōem nec arbitrat̄ur se/ v̄l iniurie/ vel crudelitate obnoxios esse. **Quid** si vult deus in maḡdomo sua manifestare diuitias glorie sue. istis in ostensionem misericordie: alijs in manifestatōem sue iusticie/ gloriificans illos ex misericordia/ istos ex iusticia derelinquens? quatinus resyltet carmen illud pulcherrimū. **Ex** graui tenore iusticie/ z molli cantu misericordie/ de q̄ li profitef̄ p̄pheta. **Misericordia** z iudicium cantabo tibi dñe. **Ex** si pauciores sunt qui saluātur / manifestior est in hoc gratia dei quē admodū inē surdos z clau-

dos mutos z mortuos/ pauciores sunt q̄ miraculo curātur/ q̄s qui proprie cōditio ni relinquūtur. **Verū** dum ad singularia fit descensus et inquisitio. cur videlicet Petrū vel Paulum deus elegerit ad salutem. **Judam** vero z diuitē epulonē dereliquerit: oportet vt humana garrulitas apponat digitū ori suo/ hoc vnum profitens q̄ iustus est domin⁹ in om̄ibus v̄ijs suis. **Itaq̄** sicut nulla potest assignari ratio cur inter tot res possibiles fieri/ ista nō: illa facta est/ nisi beneplacitū dei. **Ita** de recreatōe seu regeneratōe/ ad vitam spirituale/ multo magis dici debet. **Neq̄** confugiendū est ad illorū merita vel opera/ quos ab eterno p̄destinat deus. quia si ex opibus: iam nō ex gratia. **Sed** neq̄ priorem eterna dei voluntas causam habet/ qui fecit om̄ia propter semetip̄m. impiū quoq̄ in diem vindicte. **Ab**hilomin⁹ fatendum est q̄ nemo sine culpa damnabitur. sicut absq̄ gratia saluabit nullus. **Monicus** **Pergo** volucer inquitere cōsequenter/ si hanc aliquādo peregrinus noster consideratiōem super se/ z ad se reflectit. **Deditās** ne forte sit ex numero reproboz/ neq̄ enim gloriari potest se peccatū nō habere/ neq̄ de alia massa esse q̄ ceteros? **Volucer** **Dicam** illō monice quod sentio **Deditatur** aliquādo se cum cōquerens. quid si iusto dei iudicio damnādu es? **Si** reperit indispositum cor suū ad humilem hui⁹ consideratiōis susceptiōem/ derelinquit eā/ z ad alia se cōuertit. quemadmodū fieri consiliū est in tentatiōibus vel interrogatiōibus carnaliū peccatorū/ vel experientijs earū rerū/ que sunt difficillime electōis. vt si querat aliquis a semetip̄o **Valles** membratim laniat⁹ mori/ q̄ illecebrose voluptati mulieris pulcherrime consentire? **Si** vero percipit affectum suū/ deo propicio tranquillum/ humilem z suauē/ sicut imprecatur apostolus. **Deus** autem spei repleat vos om̄i gaudio/ et pace in credendo/ vt abundetis in spe/ et virtute spiritus sancti. **sistit** pedetentim tamē et caute/ in hac recogitatōe. si forte damnandus est. **Luius** apprehensionem/ nequa q̄ remurmurat/ sc̄m presentem affectum/ z sensum de diuina iusticia. **Sed** humiliatus dicit. **Iustus** es domine/ z rectum iudiciū tuū. **Nō** q̄ damnatiōem eligat. **Absit.** qz

De cōsolatiōe theologie

itare vult. nō aliter spem certā dicimus p
deliberatā voluntatis adherētiā. neq;
enī spes est in assensu et vi rationali / sed
desiderio et expectatōe virtutis irascibi-
lis tendentis in ardua. quod desiderium
tendentia / vel expectatō reperitur in virtu-
te spei cum tanta certitudine p adherenti-
am volūtatis / q p nullius temptatōnis /
vel recogitatōis insultū vult ab ea semet
euellere. **C**onsurgit ex radice simili cer-
titudō in assensu fidei. dū p nullas ratio-
nes vel fantasias fidē impugnantēs / vult
derelinquere / quo minus stet in fide / ad
obediōnē dei / et meriti cōquisitiōem.

Quartū metz pri- mi dimetrum Jambicū.

Que mōtis alto stat iugo
Quercus suis radicibus
Defixa nitens fortiter
Ventos et imbres non timet:
Assumit hinc plus virium
Quo plus in imo se locat
Concussa venti turbine
Sic spes ferens tentamina
Antheus invictus fuit
Dum cautus incubans humi
Non vult in altum surrigi /
Elatus ilico perit.
Que collocatur saxo
Domus loco fideliter
Venti / pluvie / flumina
Defeviant / nunq̄ ruit.
Derere vos spe firmiter
Vestro loco nitamini.
Vester locus certe deus!
Duo spes reponit certior.

Profa quartā pri- mi libri **P**onicus.

Unum est aliquibus o volucer
q spes in prescitis semp sit er-
ronea. Id enī se putant habitu-
ros quo carebunt. Alij volen-
tes hāc absurditatē euadere dixerūt spem
in hac cōditionali existere. Si legem dei
obfuaero salu? ero. **V**olucer **P**o-
nice. nec hoc vltimū sufficit ad spem. sta-
ret enī cum desperatōe talis cōditio. **N**ec
primū sobrie dictū est: q deus obliget re-
probos ad errandū / sicut obligat ad spe-

randū. **P**roinde spes ad certā beatitudi-
nis expectatōem / sic se habet. **P**onit sibi
p fidem / q est aliqua talis beatitudo. iun-
git q ad illā pura liberalitate et gratia de-
us ab eterno quosdā predestinat et eligit.
Addit q ad consecutōnem hmōi finalis
beatitudinis. ordinavit mediā cōuenien-
tia / varijs modis sine numero. **I**nter que
mediū precipuū est gratia. que ideo dici-
tur vita eterna. quia pignus eius est / vel
arra. **H**anc autem gratiā nulli dedit neq;
daturus est. nisi p mediū mediatoris dei
et hominū. **Q**uā gratiā pro omnib; meru-
it ad sufficientiā. sed non ad efficaciam. ni-
si incorporatis sibi per fidem habitualē / vt
in paruulis. vel actualem et habitualem q̄
per dilectiōem pseueranter operatur. que
fides min⁹ explicata fuit in prophetis tē-
pore legis scripte / q̄ in apostolis tempe
gratie. **E**t longe minus in philosophis et
alijs gentilib; p lege nature. **Q**uāuis enī
omnes accedentes ad deum oporteret cre-
dere q deus est. et q inquirentib; se remu-
nerator sit. quis est; tamē modus quo ta-
lis remuneratio cōsequeretur / p mysteri-
um videlicet incarnatōnis filij dei. sicut
non erat explicite reuelatū / sic nec explici-
ta fide credendū. **L**eterum spes taliter in-
structa p fidem. que suus est oculus / figit
in primis desiderū suū ad beatitudinis
adeptōem tanq̄ ad finem. **E**t ab illo desi-
derio nequaq̄ vult auelli. **D**einde deside-
rat mediā quelib; ad huius finis affectu-
tōem per dei puidentiā ordinata / p arma
iusticie sicut dicit apostolus. a dextris et
a sinistris. per gloriā et ignobilitatem. per
infamiā et bonam famam. **F**ides itaq;
rursus dicit ei / q diligētibus deum et spe-
rantibus in eo / omnia coopantur in bo-
num / sicut tradit apostolus q omnia no-
stra sunt / conformiter ad christū. **P**rimū
querite regnū dei / et omnia hec adijcient
vobis. neq; talium aliquis predestinato-
rum peribit vnq̄. **Q**uo contra fit de re-
probis qbus omnia cedunt in malum /
etiam aliena bona que in scādalum sibi
vertunt et ruinā. **N**ihilomin⁹ quoniā ig-
notum nobis est quos vult inter homi-
nes deus et qualiter saluos fieri / opandū
est bonum ad omnes / vel orando / vel cō-
monendo / vel hortando / vel increpādo /
vel ab errorib; vitijs abducere satagēdo
Ita sagena caritatis pcludit i se bonos et

malos separandos in littoze iudicij.

Preterea si ex peccatis electorum diuina bonitas potest. scit et vult elicere bona. nō tamen idcirco mala bona sunt/vel eligenda. sed cauenda penitus plangēdaqz. **L**ollaudādus autē benignissim⁹ et omni potens deus q̄ malis nostris nō solū nō vincit/ sed ex eis operatur bonum nostrū.

Sic enī dicit omnia sub peccato cōclusisse/ supple pmissiue vt omniū misereat. Peccauit petrus/ humilior cautior et misericordior effectus est/ nō actōe mali sed miseratōe dei. Peccauit **M**agdalena/ plus postea dilexit. qz multū sibi dimissum est. et in exēplar penitētie ceteris cessit. **B**lasphe⁹ fuit **P**aulus. confitētur humiliatus/ qz nō sit dignus vocari aposto- lus/ et est inter peccatores prim⁹. Deniqz iocūdatur pater et epulat in receptōe filij prodigi. Et gaudiū est angelis dei super vno peccatore penitētiā agente. Quis nesciat proinde paupes dum de stercore pctōrum erigit eos deus/ collocās in gloriā cū p̄cipibz populi sui. qz in ampli- ores erga diuinā benignitatē assurgunt gratiaz actōes/ nō quin innocentia p̄ser- uata seruataqz/ plus habeat dignitatis et gratie ceteris paribus. Sed in repatōne depdite magis eminet misericordie beni- gnitas. **M**iserādū vero est. quod in re- probis agit e diuerso/ de virtute et humi- litate supbiūt. de gratuitis dei donis vel ingrati sunt vel tepidi/ vel in suā et aliorū p̄niciem et dei inhonoratiōem abutentes vertunt. Ita vt eoz quandoqz fiat oratō in peccatū. hic p̄ ingratitudinē. in infer- no autē p̄ blasphemā insaniorē. **R**ecor- dantes enī quēadmodū fuerūt aliquādo supplices deo. **H**ec illa bona facientes/ venerātes sanctos sanctasqz omnes cū de uotiōe/ quidni rabidiori cōtabescāt odio et maledictis latrēt aduersus deū sanctos sanctasqz omnes. p̄sertim eos quos p̄ci- pue coluerūt eos inuidos/ eos crudelissi- mos/ impios et ingratos. qui non ipos a- tozmētis cum possent eripiūt/ acclaman- tes. **Q**uid ergo dicem⁹ ad hec/ faciem⁹ igit mala vt deus eliciat bona/ vel bona vitabim⁹ ne cōtingant mala qualia teri- gimus/ Absit. p̄pter id enim quod p̄ acci- dens est/ nō debet illō quod de se est va- riari.

Honice. **D**ozresco volucer hec audiens/ et videns te sup admirabili

via n̄tri pro cōsolatōis adeptōe/ dum tre- mende et p̄parie desolatōis memoriā sub inducis. **V**olucer. **D**ic mod⁹ est. hec ars theologie/ credideris monice/ qz sicut per stulticiā et scandalū predicatiōis cru- cis saluos fecit credentes sic p̄ insipienti- am trahit ad sapientiā dicente apostolo. **S**i quis videtur inter vos sapiēs esse in hoc seculo. stultus fiat vt sit sapiens. **N**ō aliter vult eadē theologia per summā de- speratiōem de homie/ trahere ad summā de deo spem. et p̄ desolatōem inestimabilē et intolerabilē/ sursum ducere ad solidam cōsolatōem. **A**ddideris nullā esse re- cogitatōem que plus ista radicaliter eucl- lat ab humano corde supbiām. de se sem- per aliquid magnū p̄sumentē/ cui resi- stit deus. que magis insup gignat et nutri- at humilitatē legitimā sub deo et ad ho- mines. vitijs procul expulsis que fert se- cum supbia. **H**am qua fronte poterit ali- quis fratrem suū qualēcūqz deinceps. vt odio vel iravel inuidiā p̄sequi. immo nec animo q̄ reprobus sit iudicare/ qui videt se de eadē massa peccati in eadem damna- tione esse. neqz scit quid sibi crastina pa- riat dies. **Q**z si voluerit gloriari de bonis suis/ mendax est si non habet. si habz illa gratis accepit a deo. **Q**uid ergo gloriatur quasi nō accepit. **Q**uid preterea iudi- cat alienū seruū qui domino suo stat/ aut cadit/ stabit autē. potens est enī deus sta- tuere illum. **S**ub hoc intuitu dixisse pu- tandus est apostolus **V**enit deus saluos facere peccatores/ quorū prim⁹ ego sum. primus itelligo quo nullus prior/ vidēs se cum alijs equaliter filium ire. et ex eadē peccati massa esse/ q̄les venerat saluare deus.

Honice. **I**ntelligo volucer materiā h̄c de timore et spelatā esse. vel lem traderetur sub compedio mod⁹ quo precipue spes stabilitur. **V**olucer. **A**mirum stabilitur a deo/ cuius supna- turale donum est. **S**ed si particulari⁹ ali- quid exigis. inuenit quadruplex medita- tio que velut in tetragono firmissimo ge- stat spem. **U**na meditatio est diuine iulli- onis vt speres. **A**ltera diuine promissio- nis si speres. **T**ertia immēse dei pietatis ne desperes vnqz de suis miseratōibus. **Q**uarta proprie fragilitatis/ ne speres in te vel proprijs viribus. **D**ic igitur co- gitationi tue sollicitati spem deserere. dū

in manifestationē glorie sue. Porro viam
mediā et regiā tradit theologia reuelata si/
de subnira. q̄ gradiēdū est etiā ubi ratioci
nationis frie dissolutio plena nō pateret.
T Donicus. **C** Existimo q̄ has snias nec
inexpti satis capiūt nec expientia dare po
test industria/nisi pueniēte in bñdictioni
bus dulcedinis et coopante dei gr̄a/ineffa
bili valde mō. Et hoc ē dei donū scire a q̄
postulāda sit et imperrāda talis gr̄a. Dul/
ta enī dicim⁹ et deficiim⁹. verbū autē abbre/
uiatū et cōsummatū facit sapiētia/dū i ani/
mas sanctas se trāffert. delicias suas cōpu
tans eē cū filijs hoīm. in quib⁹ bñplacitū
est deo/q̄ sperauerūt sup misericōdia ei⁹. **S**
ecce iam aduēspascit et inclinata ē dies qñ
ad se me vocat op⁹ dei/simul et vie lassitu/
do quietē te petere suadet. Expectet p reli
quis (multa enī querēda supsunt) sequēs
dies. **C** Volucer **C** Expectet placet si pri⁹
audieris sub exēplari modulamie/qlis sit
vt eū recogites/germani tui status.

Quintū et vltimū

metrū primi libri dactylicū terrametru hys
percalalecticū. currit cū quinto quarti de
conso. phi. Boetij Si quis arcuri:

Vltus e multis nauta profundo
Dum regit nauē. ventus et imber
Et procellarum turbida moles
Si repētinis moribus vrgent
Proximas nautis crebro minantes
Naufrage cladem mortis adesse
Nūtitur/susus arte magistra
Nil in expertum corde pauenti
Segniter linquens omnia solers
Tentat/vt nauis litora capter
Si mali vero tanta molestat
Seuiens pestis/iamq̄ latratu
Terror auditum scilla canino/
Atrabens gulpho cuncta voraci
Non opem possunt ferre sodales
Pars et in preceps vltro laborat
Scitq̄ nauclerum stertere puppi
Obstupet talis quis/nihil vltra
Viribus fidit/spes nec in arte est
Respicit celum vota deo dat
Aut mari sese deijcit alto
Audus enatans. si scopulosum
Prominens saxum suscipit ipsum
Uel sinu tuti conditur antri
Laudat excelsum/gratior illi
Dicit euasi sorte benigna

Conseruatum sanctius olim
Obsequi fas sit xpe tibi me
Rursus aut si me nauigio das
Ut ar illo fac prosperiore.

Explicit liber primus:
Incipit liber secū
dus. Prosa prima. // Donicus.

Hecce nobis/ o volucer/ altera
dies fulsit illa p̄tinuaueris p̄
cor effari/ q̄ cepra sunt **C** Vo
lucer // Meministi puto sub
quall̄ similitudine finē accepit
hesterna collocutio. Nō oino dissimiliter/
nūc aduena n̄ ex p̄cella publici civilisq̄
naufragij cōsulte fugiēs/ in locū satis abdi
cū/ velut in quādā securitatis insulā se rece
pit. Illic more solitarij sedens leuat se sup
se. theologiā habēs cōsolatricē/ que doctric
est discipline dei et electrix operū illi⁹. q̄ so/
brietatē et prudētiā docet et iusticiā et virtu
tem/ quib⁹ vtili⁹ nihil ē in vita hoīb⁹. Dec
erigit ad spem futuroz/ quēadmoduz teri
gimus/ asserens q̄ nō sunt cōdigne passio
nes hui⁹ t̄pis ad futurā gloriā que reuela
bit in nobis. Addēs q̄ spes non cōfundit.
ita t̄m si sit vera spes. nō ficta. nō fallax. nō
temeraria. **C** Est itaq̄ repromissio neq̄ssi
ma/ fallēs q̄ plurimos bladiētes sibi viere
mūdo dum etas florida est/ p̄uerti poteris
cū voles/ tanq̄ videlicet ex p̄p̄is virib⁹ nō
dei dono fiat p̄uersio. **C** Sūt et alij q̄s eo
periculosi/ q̄ subtili⁹ decipit estimatio sua
dū casus peccatoz varios q̄s p̄petiuntur
emēdare nō curāt. vtunt̄ poti⁹ ad supbiaz.
reputantes simile aliqd̄ secū fieri cū aplo/
cui dat⁹ ē stimul⁹ carnis/ ne magnitudo re
uelationū extolleret eū. eis autē sicut aiunt
ne magnitudo virtutū **C** Ab alijs migrat
Judas. i. cōfessio p̄pter multitudinē p̄uitu
tis. Tedit enī et pudet eos toties ad cōfesso
res deducere lapsus suos/ a q̄b⁹ abstinere
vel nequeūt dño p̄mittēte. vel nō satis vo
lūt. **C** Sūt q̄s scrupuloz in q̄tudo/ et cor
dis pusillanimitas ita p̄turbat vt vix reli
cuis sit i eis spei loc⁹. **C** Sufficit alijs sci
re de spe p̄ intellectū differere/ dicentib⁹ in
deco solo spem eē reponēdā q̄s nesciat/ vtz
apud tales null⁹ pene spei vel sensus vel ef
fect⁹ ē. **C** Inuenies alios sperātes in mise
ricordia dei/ q̄s ad hoīes nulla flectit mise
ricordia. venia nulla pz. **C** Quid q̄ despe
rāt aliq̄ de dei bonitate/ si non suauitatem
bb